

LUVRE

2017

MARTIN GREEN & ÅKE LINDSTRÖM

Inom LUVRE-projektet (Lund University Vindel River Expedition) bedrivs fågelövervakning och forskning runt Ammarnäs i Västerbottens län, sedan 1963. Fjällfåglaorna i Vindelfjällen med omnejd följs med årliga revirkarteringar, linjeinventeringar, punktinventering, ringmärkning och riktade studier. Därtill inventeras på ett systematiskt sätt insektsförekomsten i fjällbjörskogen (sedan 1967), fjällbjörkens blomning (sedan 1979), granens och tallens spridning på fjällheden (sedan 2014), samt förekomsten av vinterbon av fjälllämmel på fjällheden (sedan 2015). För en kort historik samt grundläggande information om de olika långtidsprojekt som drivs, se rapporten i *Fågelåret 2016*.

LUVRE
65°58'N; 16°07'E

Startår: 1963

Huvudman: Löst sammanhållet projekt som leds från Lunds universitet och stöds ekonomiskt av Länsstyrelsen Västerbotten.

Personal: Ca 25 volontärer.

Verksamhet: Inventeringar, ringmärkning, holkstudier, riktade artprojekt, inventeringar av insektsförekomst och björkarnas blomning m.m.

Publik verksamhet: Guidningar av allmänheten på plats. Hemsida.

Säsong 2017: 4 juni – 15 augusti

Forskningsprojekt: Övervakning av fåglarnas antal och reproduktionsframgång samt generell forskning på fjällfåglaornas ekologi.

Kontakt:

E-post: martin.green@biol.lu.se, ake.lindstrom@biol.lu.se

Web: www.luvre.lu.se

Martin Green, Biologiska institutionen, Lunds universitet, Ekologihuset, 223 62 Lund

År 2017 var det 55:e verksamhetsåret och samtliga basprojekt genomfördes i full omfattning. Det fenologiskt tidiga året 2016 följdes av ett mer normalt 2017. De djurggrupper som tydligt påverkar fåglarna i form av att vara deras föda, alltså lämlar och björkmätarlarver, hade båda ett bottenår.

Fjällbjörskogen

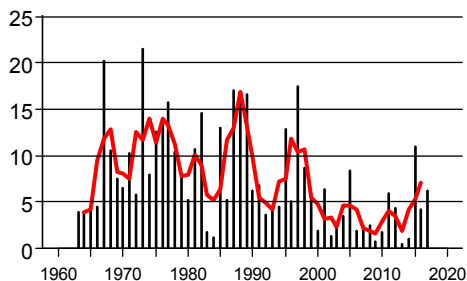
I fjällbjörskogens inventeringar var antalet par måttligt. Vikande långtidstrender finns för blåhake, buskskväta, järnsparv, svartvit flugsnappare, sävsparv, talltita och trädgårdssångare, medan det de senaste 20 åren varit relativt gott om bofink, grå flugsnappare, grönfink, grönsiska, gårdsmyg, rödstjärt, rödvingetrast, talgoxe och taltrast.

Flugsnapparens äggläggning inleddes vid ett normalt datum, 8 juni. Häckningsresultatet blev endast 2,2 ungar/häckande par. Bopredationen var sparsam och andelen bon med defekta ägg var relativt lågt (ca 10 % resp. 5 %), men förlusterna av ägg och ungar stora (41 % resp. 27 %). Sedan länge har det varit känt att bon i direkt anslutning till sjön Tjulträsk ofta drabbas av äggskalstuntning, en effekt av aluminiumförgiftning. Detta problem var som störst under 1980- och 1990-talen. Defekta äggskal förekom under 2017 "bara" i 20 % av bona intill Tjulträsk, vilket stärker en sentida trend att problemet faktiskt minskar i omfattning.

Bland de inventerade insektsgrupperna (50:e året!) stod inga grupper ut som speciellt talrika och bladlusen var efter fjolårets toppår tillbaka på låga nivåer. Det var ytterst måttlig blomning hos björkarna (en indikation på kommande frösättning).

I den standardiserade nätfångsten efter häckningen fångades blygsamma 1 078 fåglar (medel: 1 439). De arter som stod ut något var svartvit flugsnappare (näst sämsta året) och ängs- och trädpiplärka (inte en enda fångad). Tydligt negativa trender i fångsten återfinns hos flera vanliga arter som lövsångare

Blåhake, *Luscinia svecica*

Uppskattat antal par blåhake per km² i fjällbjörskog i Ammarnäs 1963–2017. Den röda linjen är rullande treårsmedelvärdet.

re, bergfink, blåhake och sävsparv. Den enda av de vanligare arterna som ökat i antal är rödvingestrasten. En bidragande orsak till flera av de negativa trenderna är troligen att inget rejält utbrott av fjällbjörkmätarlarver skett sedan 2003.

Fjällheden

I de två fjällhedsytor (å 1 km²) som revirkarterats sedan 1964 var antalet par, 112, strax över genomsnittet (108). Totala antal arter, 12, var också genomsnittligt. Speciellt noterbart är att inte ett enda riprevir noterades inom ytorna.

I den drygt 13 km² stora fjällhedsytan blev det ännu ett år utan häckande fjällbarbar eftersom det i princip helt saknades gnagare i området. De flesta andararterna förekom i låga antal, medan vadantalen var mer normala. Fjällriporna var fortsatt talrika, medan dalriporna var mer sparsamt förekommande detta år. Bland mer speciella arter bör nämnas bergand (2 par) och myrspov (3 revir).

På de lägre liggande fjällhedslinjerna (åtta linjer å 10–25 km, alla på under 1 000 m.ö.h.) noterades ovanligt många individer av kricka, alfågel, svärta, större strandpipare, mosnäppa, rödbena, kråka och sävsparv och ovanligt få av sjöorre, brushane och silvertärna. Av mer speciella arter på linjerna kan nämnas fjällgås (5), kungsörn (5), blå kärnhök (4), stenfalk (4), myrspov (13) och ringtrast (19). De nämnda summorna är de högsta som noterats så här långt.

Fjällgässen förtjänar några ytterligare ord. Den är en traditionell rastare i Ammarnäsdelat under andra halvan av maj fram till början av juni. På senare år har småflockar börjat stanna kvar under en stor del av juni. Utan att veta säkert har vi ett intryck av att det under denna tid sker rörelser mellan det inte alltför avlägsna häckningsområdet i Arjeplogsfjällen och betesmarkerna kring Ammarnäs, på ett sätt som i alla fall inte skett de senaste årtiondena. Vi har också gjort en del observationer som tyder på rörelser mellan Ammarnäs och det tidigare häcknings-

området kring Tärnasjön i väster. Under 2017 sågs också den första mindre flocken i modern tid uppe på fjället hos oss. Helt klart icke-häckande fåglar, men vem vet vad framtiden kan bjuda på?

Endast en av linjerna i högre terräng, över 1 000 m.ö.h., gjordes under 2017. I och med årets data kan vi nu beräkna korttidstrender för de senaste fem åren specifikt för de högre belägna delarna. Sammantaget har höghöjdsarterna såsom fjällripa, större strandpipare, fjällpipare, skärnäppa och snöspurv klarat sig bra under dessa år. Den enda arten som i korttidsperspektivet har en något bekymmersam utveckling är mosnäppan, en art värd att hålla ögonen på även framöver.

FOTO: ÅKE LINDSTRÖM

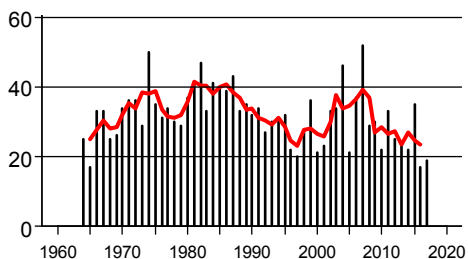

Ted von Proschwitz räknar insekter i fjällbjörkskogen. Räkningarna har nu gjorts årligen i juni i 50 år.

Rovfåglar

Sedan 2010 har vi inventerat en särskild rovfåglerrutt på samma sätt i mitten av juni. Inventeringen är en punktrutt med 20 punkter med 2 km mellanrum längs vägarna från de övre delarna av fjällbjörkskogen till ett par mil nedströms Ammarnäs längs Vindelälven. Från varje punkt spanas det under 10 minuter. De tre arter som setts varje år, kungsörn, fjällvråk och tornfalk, sågs i 7, 7 respektive 6 ex. Siffrorna för kungsörn och tornfalk har varit stabila över alla åren. Fjällvråken varierar i takt med gnagartillgången, och 2017 års siffra var oväntat hög för ett år med få gnagare. I övrigt räknades en havsörn, två fiskgusar, en blå kärnhök och även två jaktfalkar.

Lappsparv, *Calcarius lapponicus*

Antal par av lappsparv i LUVRE:s två fjällhedsytor (med en sammanlagd yta av 2 km²).